

Lezen hoort erbij

Aanvulling Competent in leesbevordering
Docentengids voor opleidingen Pedagogisch
Werk en Onderwijsassistent



Auteur:
Margriet Chorus

***Bouwstenen voor
leesbevordering***

Colofon

Auteur: Margriet Chorus

Aanvulling op Competent in leesbevordering. Docentengids voor opleidingen Pedagogisch Werk en Onderwijsassistent (Weterings, 2010).

Toevoeging aan thema 4, een rijke leesomgeving, achtergrondinformatie voor de docent

Lezen hoort erbij

Over het belang van een positieve leesattitude van studenten

Studenten Pedagogisch Werk en Onderwijsassistent moeten in hun opleiding, en later ook in hun werk, het plezier in lezen kunnen overbrengen aan jonge kinderen. Hoe kunnen zij dat, als ze zelf niet voelen hoe plezierig en waardevol lezen kan zijn?

In dit onderdeel gaan we in op het belang van een positieve leesattitude van studenten en op de rol die het onderwijs daarin kan spelen. We bespreken eerst hoe een positieve leesattitude ontstaat en daarna bekijken we de rol van het onderwijs.

Een positieve leesattitude

Gemakkelijk en als vanzelfsprekend omgaan met teksten en boeken is kenmerkend voor een positieve leesattitude. Maar het probleem is dat je pas gemakkelijk om kunt gaan met boeken, als je ervaring hebt opgebouwd. Die ervaring bouw je op als je veel leest en als je het lezen als plezierig en waardevol hebt ervaren, want dat nodigt uit tot meer lezen.

Het lijkt een cirkelgang en dat is het ook. Leesplezier, leesmotivatie en leesattitude liggen in elkaars verlengde en beïnvloeden elkaar voortdurend. Het centrale begrip is leesplezier.

De ervaring hoe je meegesleept wordt door een verhaal, stimuleert kinderen om het lezen goed onder de knie te krijgen en een vaardige lezer te worden.

(Uit: *Het plezier in lezen staat voorop*. Kunst van Lezen, 2011.)

Het ideale plaatje dat leidt tot een positieve leesattitude is veel en lang lezen, op allerlei manieren. Om dat te kunnen verwezenlijken moet je al op heel jonge leeftijd met leesplezier in aanraking komen, liefst in je thuissituatie, je eigen leefomgeving. Het beste voorbeeld zijn de ouders die veel voorlezen, zelf ook lezen en uitstralen dat lezen en boeken erbij horen.

Het plezier dat kinderen beleven door het voorlezen wordt voortgezet als ze eenmaal zelf kunnen lezen. Het gaat daarbij vooral om de leesbeleving. De ervaring hoe je meegesleept wordt door een verhaal, stimuleert kinderen om het lezen goed onder de knie te krijgen en meer te gaan lezen. Zo ontwikkelen ze zich tot vaardige lezers.

Het gaat echter niet alleen om de ontwikkeling van de lezer zelf. De leesomgeving bepaalt mee of een lezer uitgroeit tot een gemotiveerd lezer. De thuissituatie, het voorbeeld van ouders en opvoeders, de welbekende inspirerende juf of meester op school en vooral het uitwisselen van leeservaringen, onderling of met behulp van volwassenen, spelen hierbij een rol.

Veel lezen en praten over boeken vormt, samen met op school opgedane kennis, ook de weg naar literaire competentie: het mee kunnen praten over boeken, de weg kunnen vinden in het brede aanbod van boeken, kennis hebben van de kenmerken van boeken (genres en dergelijke), en een eigen oordeel over boeken kunnen geven. Op die manier wordt het lezen ingebed en de leesattitude versterkt.

De rol van het onderwijs bij het ontwikkelen van een positieve leesattitude

Waarom lezen?

Een positieve leesattitude is het resultaat van veel leesplezier, opgebouwd in een omgeving die het lezen stimuleert en een inbedding geeft. De houding straalt uit dat lezen fijn, handig en nuttig is. Het wordt een onderdeel van het dagelijks leven, je weet wat er in de leeswereld te vinden is en je grijpt gemakkelijk naar een boek of tekst, al dan niet op een beeldscherm. Je hebt het gevoel: lezen hoort erbij.

Lezen is niet alleen nuttig en nodig. We zijn langzamerhand met zijn allen overtuigd van het nut van lezen voor je plezier. Wie veel leest voor zijn plezier, kan daardoor gemakkelijker leerboekteksten lezen en instructies volgen. Lezen draagt bij aan de taalontwikkeling en zorgt spelenderwijs voor een uitbreiding van je woordenschat. Fictie lezen draagt ook bij aan persoonlijke en maatschappelijke vorming van leerlingen. Het is een belangrijk voertuig voor cultuuroverdracht (*Wie leest, heeft de wereld binnen handbereik*, p.24).

Leesmotivatie

Knelpunten bij het ontwikkelen van een positieve leesattitude zijn er genoeg. De meeste studenten van een roc zijn uit zichzelf geen lezers en worden in hun thuissituatie ook niet gestimuleerd om te lezen. Lezen heeft bij studenten een weinig flitsend imago en er is onvoldoende tijd, geld of capaciteit om studenten aan het lezen te krijgen.

Het grootste knelpunt vormt de leesmotivatie. 'Lezen is een verplicht nummer, er is een motivatieprobleem', zei een roc-docent in 2007 in het onderzoek *Lezen graag*, en een andere docent constateerde: 'Je kunt pedagogisch kijken of literair, maar er moet wel gelezen worden.'

De brochure *Meer lezen beter in taal* geeft aan wat er nodig is voor het ontwikkelen van de leesmotivatie:

(Les)activiteiten die kinderen en jongeren zoveel mogelijk positieve leeservaringen laten opdoen, zodat ze plezier in lezen krijgen en houden.

Nu is een school geen leefgemeenschap, maar een leergemeenschap. Alles staat in het teken van de opleiding en moet ook als zodanig verantwoord worden. Als er al gelezen wordt is het meestal non-fictie of zijn het teksten in het kader van taal- of literatuuronderwijs. Weinig 'lezen voor het plezier' voor studenten. Hoe kunnen we ze toch aan het lezen krijgen?

Leesplan

Studenten ervaren dat lezen erbij hoort als hun school dat ook uitstraalt, in alle geledingen. Dat betekent dat er een visie op lezen hoort te zijn, en op leesbevordering. Leg het beleid ook vast. Het is een stap die al te gemakkelijk wordt overgeslagen. Men begint met werkwijzen, middelen en materialen en zet die vol enthousiasme in, meestal projectmatig. Maar leesbevordering werkt het beste als die structureel wordt ingezet.

Drie tips:

- Stel een leescoördinator aan als centraal aanspreekpunt en om de leesbevordering in goede banen te leiden.

- Op de site www.leesplan.nl staan alle gegevens om een leesplan te maken voor de eigen onderwijsinstelling.
- Werk samen met de openbare bibliotheek. Die biedt kennis én materialen.

Lezen hoort erbij – de beste manieren om lezen te stimuleren

- **Lezen, het leukste halfuurtje van de dag**

Vrij lezen zorgt voor leesplezier. De beste manier om lezen te stimuleren is lezen, liefst elke dag een half uurtje. Niet thuis, maar op school. Iedereen doet mee, studenten en docenten.

Op het Deltion College gebeurt het al twee keer per week:

Vorig schooljaar (2011-2012) is het START.Deltion begonnen met 'Vrij-Lezen'. De hele school, zowel studenten als docenten, lezen op twee dagen in de week een half uur: romans, vakboeken, tijdschriften, strips... lezen en plezier hebben in het lezen, daar gaat het om. Het is verboden verder te lezen als je het boek wat je leest niet leuk of interessant vindt. En het werkt...

Op maandagochtend en donderdagochtend om half twaalf is het doodstil in de school. Docenten zijn stomverbaasd: 'Verbijsterend', 'onvoorstelbaar', 'Ik hoef niets te doen, de studenten pakken hun boek uit de kast en gaan lezen... en na een half uur moet ik zeggen dat het pauze is, anders lezen ze gewoon verder!'

'Vrij-Lezen' wordt al uitgevoerd op basisscholen, enkele middelbare scholen, maar zover bekend is het Deltion College het eerste MBO dat het project uitvoert.

Leesmotivatie is het sleutelwoord. Als studenten lezen (weer) leuk gaan vinden, raken zij gemotiveerd om (meer) leeskilometers te maken. Dat is een geweldige stimulans voor hun leesvaardigheid, taalvaardigheid en het vergroten van hun achtergrondkennis. En zeker op het MBO is dit van groot belang.

Bron: biebsearch

Wat werkt niet? Verwerkingsopdrachten of boekverslagen laten maken bij het vrij lezen. Frank Schaafsma van het Deltion College op biebsearch:

Het is van groot belang dat de docent meeleeft met de klas. Niet even werk nakijken, bellen of presentie bijhouden. Hij speelt in op hobby's en interesses van studenten, biedt vóór het leeshalfuur boeken aan, presenteert boeken, vertelt over boeken waar hij zelf enthousiast over is en aan het eind kunnen studenten vertellen wat ze lezen, wat er mooi is aan het boek enzovoort. En in de tussentijd: lezen... Geen verwerkingsopdrachten, geen boekverslagen... maar lezen.

- **Een docent is de beste stimulans voor een positieve leesattitude**

Hoe? Zoek de manier die het beste aansluit bij eigen talenten en die altijd mogelijk is, ongeacht het tijdstip in cursusjaar of rooster. Straal uit dat lezen erbij hoort. Begin iedere les met het voorlezen

van een gedicht, of een fragment uit een boek. Dat kan een jeugdboek zijn, of een boek op het niveau van de studenten.

- **Boekpromotie**

De docent promoot leuke boeken die hij of zij zelf heeft gelezen. Het werkt nog beter als studenten elkaar wijzen op leuke boeken, maar dat komt pas als ze gedurende langere tijd leesplezier ervaren hebben en zich veilig genoeg voelen om erover te willen praten.

Promotie door leerlingen zelf is geen spreekbeurt. Zorg voor een situatie waarin er ongedwongen met elkaar gediscussieerd kan worden, in een boekenhoek in de bibliotheek of voorleeslokaal.

- **Combinatie boek en film**

'Heb je Spijt! al gelezen? Nee, maar ik heb de film wel gezien. Goed hè! Nee, vond ik niet. Hoezo?'

De combinatie van een boek en een verfilming doet het in en buiten school goed. Het is een heel concrete manier om te bespreken of je leesbeleving op het scherm werkelijkheid wordt of wellicht iets heel anders.

- **Boeken binnen handbereik**

Gemakkelijk met boeken omgaan leer je door ervaring. Het is met boeken net als met andere materialen die je nodig hebt: ze moeten binnen handbereik liggen. Dan pas grijp je ernaar. Een omgeving met boeken creëert de rust die je nodig hebt om te kunnen opgaan in het lezen.

Geen boeken in school kan echt niet! Argumenten als: 'we hebben geen boeken omdat ze toch maar meegenomen worden of beschadigd' snijden geen hout. Jonge kinderen kunnen al leren hoe ze boeken moeten hanteren, dat geldt zeker voor jongeren.

Financiële tegenwerpingen zijn er ook regelmatig: 'we hebben geen budget voor boeken', waarmee dan 'gewone leesboeken' of kinderboeken worden bedoeld. Gezien de uitkomsten van onderzoek naar leesplezier en belevend lezen is hier een mentaliteitsverandering op zijn plaats. Maak dus een budget vrij voor fictie op school: leesboeken en kinderboeken, ook prentenboeken.

Zorg aansluitend daarop voor een hechte samenwerking met de openbare bibliotheek. Die kan boeken op bestelling leveren, bijvoorbeeld aan de hand van de biebsearch site. Meer informatie: *Rol bibliotheek bij verankering leesbevordering in de opleidingen PW en OA*, elders in deze Docentengids.

Bronnen

Broekhof, K. (2011). *Meer lezen, beter in taal*. 3^e druk. Kunst van Lezen.

Broekhof, K. (2013). *Meer lezen, beter in taal – vmbo. Effecten van lezen op taalontwikkeling*. Kunst van Lezen.

Chambers, A. (1995). *De leesomgeving*. Querido.

Chorus, M. (2007). *Lezen graag. Leesbevordering op pabo en roc*. Stichting Lezen.

DUO Market Research en CED groep. *Wie leest, heeft de wereld binnen handbereik. Behoefteteonderzoek onder vmbo-docenten Nederlands over het bevorderen van lezen*. Stichting Lezen, 2010.

Kunst van Lezen (2011). *Het plezier in lezen staat voorop*.

Schram, D. & Raukema, A. (2007). *Lezen in de lengte en lezen in de breedte*. Eburon.